

BORSA VE PİYASA BİLGİLERİ

Pay Piyasası	1
Ürünler	1
Piyasa İşleyişi	3
Pazarlar	8
Borçlanma Araçları Piyasası	11
Kamu Borçlanma Araçları	11
Özel Sektör Borçlanma Araçları	12
Kira Sertifikaları	14
Repo	15
Eurotahvil	15
Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası	15
Vadeli İşlem Sözleşmeleri	15
Opsiyon Sözleşmeleri	16
Yurtdışı Piyasa İşlemleri (Tradebox)	16
Opsiyon İşlemleri	16
Vadeli İşlemler	16
Hisse İşlemleri	17
FX Piyasa İşlemleri (FxBBox)	17
Para Birimleri	17
Değerli Metaller	17
Fark Kontratları (CFD)	17

Pay Piyasası

Borsa İstanbul Pay Piyasası'nda farklı sektörlerden şirketlerin payları, yeni pay alma hakları, borsa yatırım fonları, varantlar ve sertifikalar işlem görmektedir. Borsa İstanbul Pay Piyasası yerli ve yabancı yatırımcılar için likit, şeffaf ve güvenli yatırım ortamı sağlamaktadır.

Pay Piyasası'nda işlemler elektronik alım satım sistemi aracılığıyla fiyat ve zaman önceliği kuralı baz alınarak "Sürekli İşlem", "Piyasa Yapıcı Sürekli İşlem" ve "Tek Fiyat" yöntemlerinde otomatik olarak gerçekleştirilmektedir.

Pay Piyasasında işlemler aşağıdaki pazarlarda gerçekleştirilmektedir:

Birincil Piyasa Borsada ilk defa halka arz edilen şirketlerin birincil piyasa işlemleri, birincil piyasa için belirlenmiş olan seans saatlerinde, sürekli işlem, sabit fiyat ve değişken fiyat yöntemleriyle gerçekleştirilmektedir. Sabit fiyat ve değişken fiyat yöntemleri, Borsa dışı halka arzlarda kullanılan "Talep Toplama Yöntemi"nden uyarlanarak Borsa emir-işlem kuralları çerçevesinde oluşturulmuştur.

Toptan Alış Satış İşlemleri

Toptan Satış İşlemleri, önceden alıcıları belirli olan veya olmayan, belirli bir miktarın üzerindeki pay işlemlerinin Borsa'da güven ve şeffaflık ortamında, organize bir piyasada gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.

Yeni Pay Alma Hakları İşlemleri

Payları Borsada işlem gören şirketlerin nakdi sermaye artışı yapmak üzere belirledikleri yeni pay alma hakkı kullanma süresi içinde, söz konusu payların üzerinde bulunan yeni pay alma haklarının alınıp satılması için, Borsaca belirlenecek süre içinde "R" özellik koduyla yeni pay alma hakları sıraları işleme açılır. Rüçhan hakkı kuponları, Pay Piyasasında geçerli olan kurallarla işlem görür.

Ürünler

Paylar

Paylar, anonim ortaklıklarca ihraç edilen ve anonim ortaklık sermaye payını temsil eden kıymetli evrak niteliğinde senetlerdir.

Bir anonim şirketin payına sahip olmak, şirkete ortak olmayı ifade etmektedir.

Pay alım satımında güvenli ve doğru bilgi akışı esastır.

Güven, şeffaflık ve yatırımcının korunması Borsa İstanbul piyasalarının temel ilkeleridir. Pay sahipleri, işlem gören şirketler hakkında tüm bilgilere; www.kap.gov.tr aracılığıyla ulaşabilirler.

Borsa Yatırım Fonları

Borsa yatırım fonları (BYF), bir endeksi baz alan, baz aldığı endeksin performansını yatırımcılara yansıtmayı amaçlayan ve payları borsalarda işlem gören yatırım fonlarıdır.

BYF'ler bir endekse dayalı olarak çıkarılmakta ve baz aldığı endeks kapsamındaki menkul kıymetlere endeksteki ağırlıkları oranında yatırım yapmaktadır. Bu sayede örneğin BIST 30 endeksine yatırım yapmak isteyen bir yatırımcı, endeksteki payları ayrı ayrı almak yerine BYF'ye yatırım yaparak söz konusu endekse yatırım yapma imkanı bulmakta ve endeksin getirisinden yararlanabilmektedir.

Borsa yatırım fonları, yetkili aracı kuruluşlar tarafından yatırımcılardan toplanan nakit ile baz alınan endeksteeki menkul kıymetlerin satın alınmasıyla oluşturulan portföylerdir. BYF'ler, baz aldıkları endeksteeki payları ya da diğer enstrümanların (altın, tahvil, döviz vb.) getirisini yansıtmakta ve riskini taşımaktadır. BYF katılma belgeleri, aracı kurumlar vasıtasıyla Pay Piyasası'nda alınıp satılabilmektedir.

Varantlar

Elinde bulunduran kişiye, dayanak varlığı ya da göstergeyi önceden belirlenen bir fiyattan belirli bir tarihte veya belirli bir tarihe kadar alma veya satma hakkı veren ve bu hakkın kaydı teslimat ya da nakit uzlaşısı ile kullanıldığı menkul kıymet niteliğindeki sermaye piyasası aracını ifade eder.

Varant satın alan yatırımcı ödediği bedel karşılığında bir dayanak varlığı değil, o dayanak varlığı alma ya da satma hakkını satın alır.

Varantlar;

-Opsiyon sözleşmelerinin menkul kıymetleştirilmiş halidir;

Borsaya kote edilir ve Pazar açılır.

İkincil piyasada işlem görür.

Takası diğer menkul kıymetler gibi yapılır.

-Yapılandırılmış ürünler sınıfından bir finansal araçtır.

-İhraççının sermaye temin etmek amacı ile ihraç edeceği bir ürün değildir.

-Tamamen ihraççının şahsi sorumluluğu altındadır.

-Yatırımcıya ödediği prim karşılığında bir menkul kıymeti, bir menkul kıymet sepetini ya da bir endeksi, vade sonunda veya vadeden önce, belirlenmiş olan bir fiyat seviyesinden (ihraççıdan) alma ya da (ihraççıya) satma hakkı verir.

-Varantı satın alan yatırımcı yükümlülük değil hak satın almış durumdadır.

Varantların Borsa İstanbul'da işlem görebilmeleri için, ihraççıları ya da ihraççıların anlaştıkları aracı kurumlar tarafından yürütülecek bir piyasa yapıcılık faaliyeti ile desteklenmeleri gereklidir. Piyasa yapıcı kurum likit ve düzenli bir piyasa oluşmasına yönelik olarak sürekli alım satım emri (kotasyon) vermekle yükümlüdür.

Sertifikalar

Sertifikalar, tıpkı varantlar gibi ihraççıyı yatırımcıya karşı mali yükümlülük altına sokan finansal araçlardır. Sertifika ihracı dolayısıyla elde edilen fonlar ihraççının şahsi mali sorumluluğu altındadır. Bu nedenle ihraççının mali durumu, ödeme kabiliyeti, kredibilitesi gibi faktörlerin yatırım sırasında göz önünde bulundurulması önem arz etmektedir. Sertifika, yatırımcısına önceden belirlenmiş koşulların oluşması durumunda alacak hakkı veren menkul kıymet niteliğindeki yapılandırılmış finansal ürünlerdir.

Varant benzeri bir finansal ürün olan sertifikaların Borsamız Pay Piyasası bünyesinde işlem görebilmesi için Kurumsal Ürünler Pazarı başlığı altında "Sertifika Pazarı" oluşturulmuştur.

Sertifika varantlar ile hemen hemen aynı işlem kuralları ile işlem görmekle birlikte, bazı işlem kuralları sertifika türlerine göre farklılaşabilmektedir. Yatırımcıların sertifika işlemlerinde bu hususlara özellikle dikkat etmeleri gerekmektedir.

Gayrimenkul Yatırım Fonu ve Girişim Sermayesi Yatırım Fonu Katılma Payları

Girişim sermayesi yatırım fonu ve gayrimenkul yatırım fonu katılma payları fon izahnamesinde veya ihraç belgesinde hüküm bulunması kaydıyla, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından izahnamenin veya ihraç belgesinin onaylanmasını takiben fon kurucusu tarafından yapılacak başvuru üzerine Borsa kotuna alınarak Pay Piyasasında işlem görebilir.

İşlem Göreceği Pazar:

Borsa kotuna alınan ve Pay Piyasasında işlem görmesi uygun görülen fon katılma paylarından halka arz edilenler Kolektif Yatırım Ürünleri ve Yapılandırılmış Ürünler Pazarı'nda (KYÜYÜP), nitelikli yatırımcılara ihraç edilenler ise Nitelikli Yatırımcı İşlem Pazarı'nda (NYİP) işlem görebilir.

NYİP'de yalnızca nitelikli yatırımcılar işlem yapabilir.

NYİP'de işlem gören fonlarda; alım veya satım emrini Borsa Sistemi'ne iletmek üzere alan üye söz konusu emri Borsa'ya ilemeden önce emri veren müşterisinin nitelikli yatırımcı olduğunu tespit/teyit etmekle yükümlüdür. Aksi takdirde mevzuata aykırı olarak gerçekleştirilen işlemlerden kaynaklanan hukuki ve maddi sorumluluk ilgili üyeye ait olacaktır.

Gayrimenkul Sertifikaları

SPK tarafından düzenlenen gayrimenkul sertifikası; ihraççıların inşa edilecek veya edilmekte olan gayrimenkul projelerinin finansmanında kullanılmak üzere ihraç ettikleri, gayrimenkul projesinin belirli bağımsız bölümlerini veya bağımsız bölümlerin belirli bir alan birimini temsil eden, nominal değeri eşit sermaye piyasası aracıdır.

Gayrimenkul sertifikaları, ihraççılarına sermaye piyasası aracılığıyla finansman seçeneği sunmaktadır. Böylece konut ve işyeri projelerinin inşaatları daha kolay ve hızlı tamamlanabilmektedir. Tasarruflarını sermaye piyasasında değerlendirmek isteyen yatırımcılar için alternatif bir ürün olan bu sertifikaların Borsa'da işlem görmesi ise şeffaflık ve likidite sağlamaktadır.

Gayrimenkul sertifikasının ihracı ve Borsa'da işlem görebilmesi için SPK'ya ve Borsa İstanbul'a eş zamanlı olarak başvuru yapılması gerekmektedir. Gayrimenkul sertifikaları yurt dışında veya yurt içinde, halka arz edilerek veya halka arz edilmeksizin nitelikli yatırımcıya satış suretiyle ihraç edilebilir.

Daha detaylı bilgi için <http://gayrimenkuldesertifika.com/> internet adresinden bilgi alınabilir.

Piyasa İşleyişi

Emir Tipleri

Limit Fiyatlı Emirler (LFE)

Fiyatın ve miktarın belirtildiği emirlerdir. Emrin gerçekleşmeyen bölümü işlem görmedikçe Sistemde pasif olarak geçerlilik süresi sonuna kadar (KİE olarak girilmediği sürece) bekletilir.

Piyasa Emirleri (Market Order)

Fiyat olmaksızın sadece miktar belirtilerek girilen emirlerdir. Emir miktarı karşılanana kadar karşı taraftaki en iyi fiyatlı emirlerle eşleşerek işleme dönüşürler. Bu emir tipi, sadece KİE olarak girilebildiğinden karşı tarafta eşleşecek emir kalmadığında emrin kalan kısmı otomatik olarak iptal edilir, pasife yazılmaz. Açılış, kapanış bölümleri ve tek fiyat yönteminde emir toplama aşamasında girilen piyasa emirleri, eşleştirme başlayana kadar emir defterinde bekletilir, eşleştirme başladığında ise işleme dönüşür. İşleme dönüşmeyen piyasa emirleri seansın sürekli işlem veya takip eden tek fiyat bölümüne aktarılmaz, iptal edilir. Pay bazında maksimum emir hacmi sınırına tabidir. Bu tutar en son işlem fiyatı üzerinden hesaplanır. Son işlem fiyatı

yoksa bir önceki kapanış fiyatına bakılır. Her ikisinin de olmadığı durumda manuel olarak Borsa tarafından girilen bir fiyat varsa ona bakılır yoksa işlem olana kadar sistem tarafından piyasa emri girilmesine izin verilmez.

Piyasadan Limite Emirler (Market To Limit Order)

Piyasa emirleri gibi fiyatsız olarak girilen emirlerdir. Karşı taraftaki sadece en iyi fiyat kademesinde bekleyen emirlerle eşleşerek işleme dönüşürler. Ancak işleme dönüşmeyen kısım, gerçekleştiği son işlem fiyatını alarak limit fiyatlı emre dönüşür ve emir defterinde pasif olarak yazılır (ancak KİE olarak girilirse pasife yazılmaz). Pay bazında maksimum emir hacmi sınırına tabidir. Bu tutar piyasa emirlerinde olduğu gibi belirlenir.

Açılış, kapanış bölümleri ve tek fiyat yönteminde emir toplama aşamasında girilen piyasadan limite emirleri, eşleştirme başlayana kadar emir defterinde bekletilir, eşleştirme başladığında ise işleme dönüşür. İşleme dönüşmeyen piyasadan limite emirleri sürekli işlem aşamasına geçerken gerçekleştiği son işlem fiyatını alarak limit fiyatlı emre dönüşür ve emir defterinde pasif olarak yazılır (ancak KİE olarak girilirse pasife yazılmaz). İlgili açılış, kapanış ve tek fiyat bölümünde fiyat oluşmaması hâlinde veya seansın sürekli işlem bölümünde girildikleri anda hiç işleme dönüşmemiş olmaları hâlinde piyasadan limite emir iptal edilir.

Dengeleyici Emirler (Imbalance Orders)

Açılış ve kapanış seansları da dâhil olmak üzere tek fiyat yöntemi uygulanan tüm seans bölümlerinde, fiyat belirleme sürecinde hesaba katılmayan ancak belirlenen eşleşme fiyatı seviyesinde karşılanmadan kalan emirler ile işlem yapmak üzere girilen emirlerdir. Bu tip emirler, eşleşme fiyatından kalan emirler bittiğinde veya eşleşme fiyatından kalan emir yoksa birbirleri ile de eşleşme fiyatından işleme dönüşebilirler. Eşleşmeden kalan dengeleyici emirler iptal edilirler.

Koşullu Emirler

Girilen emrin aktif hâle gelmesi veya işleme dönüşebilmesi için bazı koşulların tanımlanabildiği emirlerdir. Dört şekilde verilebilir:

a) Miktar Koşullu Emirler: Belirtilen fiyat seviyesinde emrin içerdiği miktarın tamamı karşılanmıyorsa, işlem görmeyen emirlerdir. Ancak emrin içerdiği miktarın tamamının karşılanması hâlinde işleme tabi olurlar. Bu tür emirlere örnek olarak verilebilecek hepsi ya da hiçbiri (AON -All or None), gerçekleşmezse iptal et (Fill or Kill) türü emirlerin devreye alınma zamanı ayrıca duyurulacaktır.

b) Fiyat Koşullu Emirler: Bir sermaye piyasası aracının cari fiyatının veya emir defterindeki en iyi alış veya satış fiyatının, koşul olarak belirtilen fiyat seviyesine ulaşması durumunda ilgili veya tanımlanmış bir diğer sermaye piyasası aracının emir defterinde aktif hâle gelen veya işleme dönüşen emirlerdir. Devreye alınma zamanı ayrıca duyurulacaktır.

c) Zaman Koşullu Emirler: Seansın önceden belirlenen bir bölümünde aktif hâle gelen veya seansın bir bölümünde geçerli olmak üzere girilen emirlerdir (örneğin açılışta ve kapanışta geçerli olan emirler – at open / at close). Devreye alınma zamanı ayrıca duyurulacaktır.

d) Kısmi Görünme Koşullu Emirler: Limit fiyatlı emirler, kısmi görünme koşulu ile girilebilir. Kısmen görünen emirlerde, emir defterinde görülmesi istenen kısmın tamamı işlem gördüğünde gizli bölümden belirlenen miktar kadar kısım açığa çıkar. Açığa çıkan bu kısım, açığa çıktığı anda girilmiş yeni bir emir gibi fiyat ve zaman önceliğine göre emir defterinde yerini alır. Bu süreç emrin tamamı karşılanıp bitinceye, geçerlilik süresi sona erinceye veya emir iptal edilinceye kadar devam eder. Bu emir türü Pay Piyasasında 27/06/2016 tarihinde uygulanmaya alınmıştır. Emrin görünen miktarı ile toplam miktarı arasındaki oran asgari % 20 olabilir. Bu oran, kısmi görünme koşullu emrin girişi ya da değiştirilmesi sırasında emrin

görünen miktarının emrin toplam miktarına oranının asgari seviyesidir.

Orta Nokta (Mid-Point) Emirleri

Orta Nokta (Mid-Point) emri, normal emir defterine kıyasla daha büyük miktarlı emirlerin kendi aralarında eşleşmesine imkân sağlayan ve piyasa katılımcılarına daha düşük işlem maliyeti sunan bir emir türüdür. Bu emirlerin girişi ve miktarlarının değiştirilmesi sırasında minimum ve maksimum tutar kontrolü yapılır. Orta Nokta emirlerinin değeri, asgari 100.000 TL, azami 30 milyon TL olabilir. Ancak kısmi işlem görme durumunda, kalan kısım asgari sınırın altına düşse bile emrin kalan miktarında değişiklik yapılmadığı sürece bu kısıt aranmaz.

Emirler sürekli olarak otomatik eşleşmeye tabidir ve normal emir defterinde bekleyen en iyi alış ve en iyi satış emirlerinin fiyatlarının aritmetik ortalaması ile fiyatlanır, ayrı ve kapalı bir emir defterinde işlem görür.

İşlem gerçekleşmesinin ardından miktar bilgisi piyasaya gönderilir, işlemin miktarı ve hacmi ilgili sıranın miktar ve hacmine dâhil edilir. BISTECH Sistemine geçişte devreye alınmamış, daha sonra 27/06/2016 tarihinde uygulanmaya başlanmıştır.

Orta Nokta (Mid-Point) emirler yalnızca BIST 30 kapsamındaki paylarda kullanılır.

Ağırlıklı Ortalama Fiyat (AOF) Emirleri

Gün sonunda ilgili sırada oluşan ağırlıklı ortalama fiyatı referans alarak işlem gerçekleştirilmesine imkân veren yeni bir emir/işlem türüdür. Bu tür emir ve işlemler AOF'den emirler / işlemler olarak adlandırılmaktadır. Bir payın sırasında gün sonunda oluşacak AOF baz alınarak, ya bu fiyat üzerinden ya da bu fiyata belirli bir sayıda fiyat adımı uzaklıkta fiyatlar ile gün içerisinde işlem yapılır. Bu yolla:

- * Gün sonu oluşacak AOF'den işlemlerin gerçekleşmesine imkân tanımının yanı sıra,
- * İşlem günü sonunda pay sırasında oluşacak "AOF ± Borsa tarafından belirlenecek sayıda fiyat adımı" seviyesinden gün içinde işlem yapma imkânı sağlanır.
- * Merkezi emir defterinden ayrı bir sırada işlem görürler (Örneğin ABCDE.AOF sırasında).
- * İşlem gerçekleşmesinin ardından piyasaya bilgi verilmez ancak işlem bilgileri Günlük Bültende yer alır.

Bu emirlerin girişi ve miktarlarının değiştirilmesi sırasında minimum ve maksimum miktar kontrolü yapılır. AOF (Trade at Reference -TAR) emirlerin içereceği miktarın yapılan düzenleme uyarınca minimum 100.000 lot maksimum 10 milyon lot olması gerekir.

Bu emir türü 30/09/2016 tarihinden itibaren devreye alınmıştır.

AOF'den (TAR) emirler yalnızca BIST 30 kapsamındaki paylarda kullanılır.

Açığa Satış Emirleri

Açığa satış emri, sahip olunmayan sermaye piyasası araçlarının satışına ilişkin verilen emir tipidir. Açığa satış emirleri, SPK ve Borsa düzenlemeleri uyarınca yapılan açığa satış işlemlerine ilişkin emirlerdir. Bu emirlerde SPK ve Borsa düzenlemeleri ile belirlenen fiyat sınırlamalarına uyulur.

Emirlerin Geçerlilik Süresi

Sisteme iletilen emirler, dört farklı geçerlilik süresine sahip olabilir.

1. Günlük

Pay Piyasasındaki bütün pazarlarda aksi belirtilmedikçe girilen her emir, girildiği gün boyunca geçerlidir ve işlem görmezse gün sonunda iptal edilirler.

2. Kalanı İptal Et (KİE)

Fiyat ve miktar belirtilerek girilen ve emrin girildiği anda karşılanmayan bölümünün otomatik olarak iptal edildiği emir türüdür.

3. İptale Kadar Geçerli (İKG)

Borsa Birincil Piyasada Değişken ve Sabit Fiyatla Talep Toplama yöntemlerinde halka arz süresinin sonuna kadar geçerli emir girişi mümkündür. Bu geçerlilik türü, talep toplama yöntemiyle halka arzların gerçekleştirildiği birincil piyasada (.HE sıralarında) kullanılacaktır.

4. Tarihli

Fiyat adımı ve fiyat değişme sınırları çerçevesinde geçerli olacakları son tarih belirtilerek Sisteme girilen, işlem görene veya iptal edilene kadar Sistemde geçerliliğini koruyan emirlerdir. Tarihli girilen emirlerin geçerli olabileceği azami süre Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. Pay Piyasasında mevcut durumda tarihli emir kullanılmamaktadır.

Brüt Takas

İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. (Takasbank) tarafından aracı kurumların, gün boyunca gerçekleştirilen işlemlerinde, pay ve toplam TL olarak netleştirme yapılmaktadır. Bu çerçevede, aynı tarihte bir payda hem satış hem de alış işlemi yapan aracı kuruluş, satış toplamı alış toplamına mahsup edilerek çıkan net bakiyeye göre söz konusu pay üzerinden takasa borçlandırılmakta veya alacaklandırılmaktadır. Diğer yandan, tüm paylardaki alış veya satışlarının bedelleri ise genel olarak netleştirilmekte ve aracı kuruluşun alış tutarları fazla ise aracı kuruluş takasa nakit borçlu, satış tutarları fazla ise takastan nakit alacaklı olmaktadır. Netleştirme uygulaması sayesinde bir payda gün içerisinde alım satım gerçekleştiren bir yatırımcı sadece gerçekleştirdiği alım veya satım sonucundaki net fark miktarı kadar teslim yükümlülüğüne tabi olmaktadır.

Takasbank tarafından netleştirme uygulaması kaldırılan paylarda brüt takas uygulaması yapılmakta, aracı kurum ve yatırımcı bazındaki takas alacakları Takasbank tarafından takas süresinden sonra dağıtılmaktadır. Brüt takas uygulaması kapsamına alınan paylarda alım yapmak isteyen yatırımcıların takas tarihinde hesaplarında alımlarını karşılayacak tutarda nakit, satım yapmak isteyen yatırımcıların takas tarihinde hesaplarında satımlarını karşılayacak miktarda menkul kıymet bulundurması gerekmektedir.

Volatilite Bazlı Tedbir Sistemi

Sermaye Piyasası Kurulunun ilgili kararları uyarınca, Borsamız Pay Piyasasında işlem gören paylarda işlemlerin adil ve dürüst bir şekilde gerçekleşmesinin sağlanması ve yatırımcıların aşırı volatilitenin getirdiği risklerden korunmaları amacıyla Volatilite Bazlı Tedbir Sistemi uygulanmaktadır.

Bu kapsamda ilgili paylarda gerekli koşulların oluşması halinde, işlem esaslarında olmayandan başlamak üzere kademeli olarak ve bir sonraki seviye tedbir uygulanırken önceki seviye tedbirin veya tedbirlerin uygulanmasına devam edilmesi suretiyle;

1. 1 ay süre ile birinci seviye "Açığa Satış ve Kredili İşlem Yasağı" tedbiri,
2. 1 ay süre ile ikinci seviye "Brüt Takas" tedbiri,
3. 1 ay süre ile üçüncü seviye "Emir Paketi (Piyasa Emri ve Piyasadan Limite Emir Girişinin Kısıtlanması, Emir İptalinin, Emir Miktar Azaltımı ile Emir Fiyat Kötüleştirmesinin Yasaklanması ve Emir Toplama Bilgi Yayınının Kısıtlanması)" tedbiri,
4. 1 ay süre ile dördüncü seviye "Tek Fiyat Yöntemi ile İşlem Görme" tedbiri,
5. 1 ay süre ile beşinci seviye "Emir İletim Kanallarının Kısıtlanması (İnternet Emir Yasağı)" tedbiri

uygulanmaktadır.

VBTS kapsamında getirilen tedbirler, payın işlem gördüğü pazarın/platformun işlem kuralları, pazar değişimi veya diğer nedenlerle uygulanan işlem esaslarının geçerlilik süresinden ayrı olarak tedbir süresinin sonuna kadar uygulanmaya devam eder.

Devre Kesici

Otomatik Seans Durdurma Sistemi (OSDS) BISTECH geçişi ile birlikte 30/11/2015 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmış, yerine devre kesici uygulaması getirilmiştir.

Bir sermaye piyasası aracında işlemler seansın sürekli işlem bölümünde çok fiyat yöntemi ile yürütülürken belirli bir referans değer üzerinden hesaplanan fiyat değişiminin Borsa tarafından belirlenmiş olan eşik değerlere (oranlara) ulaşması veya aşması hâlinde ilgili sermaye piyasası aracının işlemleri geçici süre ile emir toplama aşamasına alınacaktır.

İlgili sermaye piyasası aracında tek fiyat yöntemi kullanılarak fiyat belirlemesi yapılır. Tek fiyat yöntemine ilişkin süreçlerin tamamlanmasının ardından ilgili sermaye piyasası aracının işlemleri yeniden seansın sürekli işlem bölümüne alınır ve işlemlere çok fiyat yöntemi ile devam edilir.

- ☐ Devre kesici seansın sadece sürekli işlem yöntemi bölümlerinde çalışır.
- ☐ Devre kesici referans fiyatı, en son tek fiyat yöntemi ile belirlenen fiyat (açılış seansı, tekil açılış, devre kesici seansında oluşan fiyat) veya ilgili payın baz fiyatıdır. En son tek fiyat yöntemi ile belirlenen fiyat veya baz fiyattan en son güncellenen fiyat devre kesici referans fiyatıdır.
- ☐ Devre Kesici uygulamasında Pazar bazında farklı değişim yüzdesi kriterleri ve farklı DK Seansı Süreleri kullanılmaktadır;

Kapanış Seansı

Pay Piyasasında kapanış seansı, kapanış fiyatından işlemler ve tek fiyattan işlemler uygulamaları 2 Mart 2012 tarihinden itibaren devreye alınmıştır.

Kapanış seansı, normal seans sürecinden kalan tüm emirlerin aktarılması suretiyle, belirlenmiş zaman dilimi boyunca yeni emirlerin de herhangi bir eşleşme yapılmaksızın Sistem'e kabul edildiği ve bu süre sonunda en yüksek miktarda işlemin gerçekleşmesini sağlayan tek bir fiyat seviyesinin (Kapanış Seansı Fiyatı) hesaplanarak, tüm işlemlerin bu fiyat seviyesinden gerçekleştirildiği, tek fiyat yöntemiyle işlem yapılan seans bölümüdür.

Pazarlar

Pay Piyasasında işlemler aşağıdaki pazarlarda gerçekleştirilmektedir.

PAZAR	TANIM	SEMBOL
YILDIZ PAZAR	Yıldız Pazar, Borsaya ilk kotasyonda halka arz edilen kısmının piyasa değeri 300 milyon TL ve üzeri olan payların işlem göreceği pazardır.	Z
ANA PAZAR	Ana Pazar, Borsaya ilk kotasyonda halka arz edilen kısmının piyasa değeri 300 milyon TL – 75 milyon TL arasında olan payların işlem göreceği pazardır.	N
ALT PAZAR	Alt Pazar, Borsaya ilk kotasyonda halka arz edilen kısmının piyasa değeri 75 milyon TL – 40 milyon TL arasında olan payların işlem göreceği pazardır.	T
YAKIN İZLEME PAZARI (YİP)	Kotasyon Yönergesine göre Yıldız Pazar, Ana Pazar ve Alt Pazar'dan çıkarılma sonucunu doğuracak gelişmelerin olduğu ortaklıkların paylarının işlem gördüğü pazardır.	W
YAPILANDIRILMIŞ ÜRÜNLER VE FON PAZARI (YÜFP)	Borsa yatırım fonu katılma belgeleri, varantlar, sertifikalar, sahipliğe dayalı kira sertifikaları, gayrimenkul sertifikaları, gayrimenkul yatırım fonları ve girişim sermayesi yatırım fonlarının işlem görebildiği pazardır.	K
NİTELİKLİ YATIRIMCI İŞLEM PAZARI (NYİP)	Halka arz edilmeksizin nitelikli yatırımcıya satılmak üzere ihraç edilen ortaklık paylarının ve Yönetim Kurulu'nca uygun görülen diğer sermaye piyasası araçlarının yalnızca nitelikli yatırımcılar arasında işlem görebilmesini sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Nitelikli yatırımcı statüsünde olmayanlar bu pazarda işlem yapamaz.	Q
EMTİA PAZARI	Borsada işlem görmesi uygun görülen emtia sertifikalarının işlem gördüğü pazardır.	E
PIYASA ÖNCESİ İŞLEM PLATFORMU (PÖİP)	Halka açık statüde olup, payları Borsada işlem görmeyen şirketlerden, Borsa tarafından bu platformda işlem görmesine karar verilen payları Piyasa Öncesi İşlem Platformu'nda işlem görecektir.	S

Pazarları Belirleme Kriterleri

Pazarlarda İşlem Görme Kriterleri	Yıldız Pazar	Ana Pazar	Alt Pazar
Piyasa Değeri (PD)	> 1 milyar TL	> 150 milyon TL	
Fiili Dolaşımdaki Payların Piyasa Değeri (FDPD)	> 150 milyon TL	> 60 milyon TL	
Fiili Dolaşım Oranı (FDO)	> % 10	> % 10	
Yerli Bireysel Yatırımcı Sayısı	> 1500	> 750	
İmtiyaz	İmtiyaz varsa FDO<%90	İmtiyaz varsa FDO<%90	
Yerli Fon	> 5 milyon TL		
Likidite	< 1,5	< 5	
(*)	FDO> %5 ise FDPD>1,25 milyar TL ve Likidite <1,5	FDO> %5 ise Temettü >% 10 ve FDPD >60 milyon TL veya FDPD>120 milyon TL ve likidite < 3	

- a) PD: Şirketin tüm sermayesi üzerinden hesaplanan toplam piyasa değerini,
- b) FDPD: Şirketin Kurul tarafından belirlenen kriterler çerçevesinde dönem sonu itibariyle FD pay adedi x bir yıllık düzeltilmiş kapanış fiyatlarının ortalaması şeklinde hesaplanan, fiili dolaşımdaki paylarının piyasa değerini,
- c) FDO: Şirketin Kurul tarafından belirlenen kriterler çerçevesinde hesaplanan fiili dolaşımdaki paylarının şirket sermayesine oranını,
- ç) Yerli Bireysel Yatırımcı Sayısı: MKK verilerine göre ilgili payda son bir yıl içinde 1000 TL ve üzeri piyasa değerine sahip olan ortalama yerli bireysel yatırımcı sayısını,
- d) İmtiyaz: Herhangi bir pay grubuna ilişkin oluşturulan farklılığın yapılacak değerlendirmelerde imtiyaz sayılıp sayılmayacağına Borsa Genel Müdürlüğüne karar verilecek şekilde; yönetim kurulu üyelerinin belirli bir grup oluşturan pay sahipleri, belirli pay grupları ve azlık arasından seçileceğine ilişkin haklar, yönetim kurulu üyeliği için aday önerme hakkı, yönetim kurulunda temsil edilme hakkı, kâr payı, tasfiye payı, rüçhan ve oy hakkı veya burada öngörülmemiş yeni bir pay sahipliği hakkı gibi haklarda bir paya farklı veya üstün bir hak tanınmasını,
- e) Yerli Fon: MKK verilerine göre ilgili payda SPK denetiminde bulunan “Yatırım Fonlarının” ve “Emeklilik Yatırım Fonlarının” portföyünde bulunan kısmın son bir yıl içindeki ortalama piyasa değerini,
- f) Likidite Kriteri: 1 Milyon TL işlem hacmi ile payda günlük bazda oluşan ortalama fiyat değişim oranını,
- g) Ek Kriter- Temettü Getirisi: Son 3 yıllık net nakit temettü toplamı / dönem sonu piyasa değerini
- h) FDO > % 5 ek kriterlerden yararlanma koşulunu ifade eder.

Pazarlarda Uygulanacak İşlem Esasları

İşlem Esasları	Yıldız Pazar	Ana Pazar	Alt Pazar	YİP	PÖİP
İşlem Yöntemi	Sürekli İşlem	Sürekli İşlem	Sürekli İşlem	5 Kez Tek Fiyat	5 Kez Tek Fiyat
Açığa Satış ve Kredili İşlem	VAR	VAR	YOK	YOK	YOK
Brüt Takas	YOK	YOK	VAR	VAR	VAR
Özkaynak Oranı	%90	%75	%0	%0	%0
Açık Takas Pozisyonu /Özkaynak Oranı	%20	%50	%100	%100	%100
Fiyat Marjı	%20	%15	%10	%10	%10
Açığa Satış Yukarı Adım Kuralı	YOK	VAR	-	-	-
Devre Kesici Tetikleme Oranı	%10	%7,5	%5	-	-
Devre Kesici Sonrası Emir Toplama Süresi	5 Dakika	15 Dakika	15 Dakika	-	-
Devre Kesici Sonrası Eşleştirme Süresi	2 Dakika	2 Dakika	2 Dakika	-	-
Tek Fiyat Emir Toplama Süresi Boyunca Bilgi Yayınının Kısıtlanması	YOK	YOK	VAR	VAR	VAR
Açılış Seansında Emir İptal, Emir Kötüleştirme ve Miktar Azaltım	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK
Açılış Seansında Piyasa ve Piyasadan Limite Emri	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK

a) Özkaynak Oranı: İlgili payın; kredili alım, açığa satış, ödünç alma veya ödünç verme işlemlerine dair özkaynak hesabında hangi orana kadar özkaynak olarak kabul edilebileceğini gösterir.

Kurul'un kredili alım ve açığa satışla ilgili düzenlemelerinde müşterinin malvarlığı ve ödeme gücü dikkate alınarak belirlenmiş istisnalar kapsamında teminat almaksızın alım emri kabul edilebilmesine yönelik hükümleri yalnızca Yıldız Pazar'da yer alan paylar için uygulanır. Kurul'un yatırımcı, pazar ve pay bazında aldığı karar hükümleri saklıdır.

Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi kolektif yatırım kuruluşları ile emeklilik fonlarına ilişkin işlemlerde Kurul'un kredili alım ve açığa satışla ilgili düzenlemeleri uyarınca müşterinin malvarlığı ve ödeme gücü dikkate alınarak belirlenmiş istisnalar kapsamında teminat almaksızın alım emri kabul edilebilmesine yönelik hükümleri Ana Pazar'da yer alan paylar için de uygulanabilir

b) Açık Takas Pozisyonu/ Özkaynak Oranı: Belirli bir anda oluşabilecek açık takas pozisyonunun veya takas gerçekleşene kadar ilgili pay için asgari olarak hangi oranda özkaynak bulundurulması gerektiğini gösterir.

Yukarıda belirtilen işlem esaslarının genel kurallar olduğu, ilgili duyurularımızda ve SPK kararlarında yer alan ve ikinci bir duyuruya kadar geçerli olduğu ilan edilen:

- Açığa satışın BIST50 payları ile sınırlandırılmış olması,
 - Yıldız Pazar'da, Ana Pazar'da ve borsa yatırım fonlarında, gayrimenkul sertifikalarında, gayrimenkul yatırım fonlarında ve girişim sermayesi yatırım fonlarında uygulanmakta olan fiyat marjının % 10 olması,
 - Pay bazında devre kesici tetikleme oranının tüm paylarda sadece aşağı yönlü ve % 5 olması,
 - Pay bazında devre kesici sonrası emir toplama süresinin 15 dakika olması
- uygulamaları yürürlüktedir.

Borçlanma Araçları Piyasası

Borçlanma Araçları Piyasası, sermaye piyasası mevzuatında "Nitelikli Yatırımcı" olarak tanımlanan yatırımcılar tarafından satın alınabilecek sermaye piyasası araçlarının ihraç işlemlerinin (birinci el) gerçekleştirildiği Nitelikli Yatırımcıya İhraç Pazarı ve ikinci el sabit getirili menkul kıymet işlemlerinin gerçekleştirildiği Kesin Alım-Satım, Repo-Ters Repo ve Menkul Kıymet Tercihli Repo Pazarları ile Pay Piyasası'nda işlem gören, BIST 30 Endeksi'ne dâhil paylardan Borsa Başkanlığı tarafından uygun görülen payların işleme konu olduğu Pay Senedi Repo Pazarı ile Türkiye Cumhuriyeti Hazinesi tarafından ihraç edilen ve Borsa kotunda bulunan dış borçlanma araçlarının işlem gördüğü Uluslararası Tahvil Pazarı'ndan oluşmaktadır. Ayrıca Piyasa bünyesinde, işleme konu edilecek sermaye piyasası aracının belli olduğu geri alma taahhüdü ile satım ve geri satma taahhüdü ile alım işlemlerinin yapıldığı Taahhütlü İşlemler Pazarı ile daha önce Kesin Alım Satım Pazarı'nda işlem gören ancak Kotasyon düzenlemeleri çerçevesinde Gözaltı Pazarı'nda işlem görmesi kararlaştırılan sermaye piyasası araçlarının işlem gördüğü Gözaltı Pazarı bulunmaktadır.

Borçlanma Araçları Piyasası'nda, Türk Lirası ve döviz ödemeli ihraç edilmiş; borçlanma araçları, menkul kıymetleştirilmiş varlık ve gelirlere dayalı borçlanma araçları, kira sertifikaları, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından ihraç edilen likidite senetleri ile Borsa Yönetim Kurulu tarafından işlem görmesine karar verilen diğer sermaye piyasası araçları işlem görebilir. Bunun yanında repo ve ters-repo işlemleri ile menkul kıymet tercihli repo işlemleri yapılmaktadır. Borçlanma Araçları Piyasası'nda alım satım işlemleri elektronik olarak çok fiyat-sürekli müzayede sistemine göre yapılmaktadır.

Borçlanma Araçları Piyasası'nda; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile Borsa üyeleri ve Sermaye Piyasası Kurulu'ndan yetki belgesi almak koşuluyla Bankalar işlem yapabilirler.

Takas işlemleri, İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. tarafından gerçekleştirilmektedir.

Kamu Borçlanma Araçları

Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS)

Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS), Hazine Müsteşarlığı tarafından yurt içi piyasada ihraç edilen borçlanma senetlerini ifade etmektedir. Borçlu olan devlet, DİBS sahiplerine kupon ödeme tarihlerinde ve vade sonunda borçlu olduğu tutarı öder. DİBS'ler vadeleri boyunca ikincil piyasalarda kişi ve kurumlar tarafından alınıp satılabilmektedir.

DİBS'ler vadelerine, ihraç yöntemlerine, ihraç edildikleri para birimi cinsine, faiz ödeme türlerine,

üzerlerinde kupon taşıyıp taşıyamamalarına göre farklı açılardan sınıflandırılabilir.

En çok kullanılan sınıflandırma vadeye göre yapılmaktadır. Buna göre;

-1 yıl ve daha uzun vadeli DİBS'ler Devlet Tahvili,

-1 yıldan kısa vadeli DİBS'ler ise Hazine Bonosu olarak adlandırılmaktadır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Likidite Senetleri

Likidite senetleri, TCMB tarafından, piyasadaki likiditenin düzenlenmesi ve açık piyasa işlemlerinin etkinliğini artırmak amacıyla çıkarılan para politikası aracı olan menkul kıymet niteliğini haiz senetlerdir. TCMB tarafından kendi nam ve hesabına, 91 günü aşmayan vadelerde, iskontolu olarak ihraç edilirler. Senetler, kıymetli evrak niteliğini haiz tek bir toplu senet şeklinde çıkarılır ve ikincil piyasada alınıp satılabilirler.

Gelir Ortaklığı Senetleri

Gelir Ortaklığı Senetleri, Hazine tarafından geliri Kamu Ortaklığı Fonu'na aktarılmak üzere satılan köprü, baraj, elektrik santrali, karayolu, demiryolu, telekomünikasyon sistemleri ile sivil kullanıma yönelik deniz ve hava limanları ile benzerlerinden, kamu kurum ve kuruluşlarına ait olanların gelirlerine gerçek ve tüzel kişilerin ortaklık hakkına sahip olmasını sağlayan senetlerdir. Gelir ortaklığı senedi ulaşım, haberleşme, enerji kesiminde kamuya ait olan alt yapı tesislerinin gelirlerini ilgilendirmektedir. Elinde bulunduran yatırımcının bu tesislerin mülkiyeti ve işletmesi ile hiçbir ilişkisi yoktur. Gelir ortaklığı senetleri, hukuki statüsü itibarıyla adındaki "ortaklık" ibaresine rağmen, değişken faizli bir tahvil özelliği taşımaktadır.

Gelire Endeksli Senetler

Yurtiçi tasarrufların artırılması, Devlet İç Borçlanma Senetlerinin çeşitlendirilmesi ve yatırımcı tabanının genişletilmesi amacıyla, Hazine tarafından 28 Ocak 2009 tarihinde ilk Gelire Endeksli Senet (GES) ihracı gerçekleştirilmiştir. GES ihraçlarında getiriler, Kamu İktisadi Teşebbüsü statüsündeki Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO), Devlet Malzeme Ofisi (DMO), Devlet Hava Meydanları İşletmeleri (DHMI) ve Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü'nden (KIYEM) bütçeye aktarılan hasılat paylarına endekslenmiştir. Gelire Endeksli Senetler ile getirisi Devlet gelirleriyle ilişkilendirilen bir yatırım aracı yaratılmış olmaktadır. Söz konusu senetlere uygulanacak asgari kupon ödeme garantisi sayesinde yatırımcının gelir payındaki değişimden olumsuz etkilenmesi önlenmiş olmaktadır.

Bu çerçevede, söz konusu senetlerin getirilerine ilişkin ödemelerin hesaplanmasında TPAO, DMO, DHMI ve KIYEM tarafından bütçeye aktarılan üç aylık ve altı aylık hasılat paylarının toplamı esas alınmaktadır. Gerçekleşen gelir tahsilatının Bütçe'de açıklanan azami tutarların üzerlerinde olması durumunda yatırımcılara söz konusu azami tutar karşılıkları esas alınarak ödeme yapılır.

Özel Sektör Borçlanma Araçları

Özel Sektör Tahvilleri

Tahviller, devletin veya anonim ortaklıkların en az 1 yıl ve daha uzun vadeyle, ödünç para bulmak amacıyla çıkardıkları borç senetleridir. Anonim şirketler tarafından 1 yıldan uzun vadeli olarak ihraç edilen borçlanma senetleri "özel sektör tahvili" olarak adlandırılmaktadır.

Vadeleri en az 1 yıl olmak koşulu ile serbestçe belirlenebilir ve sabit ya da değişken faizli olarak ihraç edilebilirler. Genellikle bir veya birkaç aracı kuruluştan oluşan bir konsorsiyum aracılığıyla satışa sunulurlar.

Tahvil sahibinin bir şirkete kullandığı sermaye, yabancı sermayedir. Tahvil sahibi, tahvili çıkaran kuruluşun uzun vadeli alacaklısıdır. Tahvil sahibi şirketin aktifi üzerinde, alacağından başka hiçbir hakka sahip değildir. Şirketin yönetimine katılamaz. Tahvil sahibi ile şirket arasındaki hukuki ilişki vade sonunda sona erer. Tahvil sahibi tahvili çıkaran şirketin kar-zarar riskine katılmaz, şirket zarar etse de günü gelince belli miktardaki anapara ve faizini alır.

Tahvillerin getirilerini etkileyen en önemli unsurlar, likiditesi ve sahip oldukları risktir. Şirket tahvilleri, şirketin iflas etmesi ve faiz ile anapara ödemesinde temerrüde düşmesi açısından devlet tahvillerine oranla daha yüksek risk taşıdıklarından, genellikle devlet tahvillerinden daha yüksek faiz geliri sağlarlar. Şirketin iflası veya tasfiyesi halinde önce borçlar ödendiği için, tahvil sahipleri şirket ortaklarından (pay sahipleri) önce alacaklarını alırlar.

Kamu borçlanma aracı dışındaki tahvillerin ihracı, Sermaye Piyasası Kurulu düzenlemelerine tabidir. Halka arz edilerek satılabileceği gibi, halka arz edilmeksizin nitelikli yatırımcılara da satılabilirler.

Finansman Bonoları

İhraççıların Sermaye Piyasası Kurulu düzenlemeleri çerçevesinde borçlu sıfatıyla düzenleyip kısa vadeli borç temin etmek amacıyla, iskontolu olarak ihraç ettikleri borçlanma senetleridir. Finansman bonolarının vadesi 1 yılda fazla olamaz. Finansman bonoları, ihraççı tarafından belirlenen vadeye uygun iskonto oranları ile iskonto edilerek bulunan fiyat üzerinden satılır. Halka arz edilmek suretiyle satışa sunulan finansman bonolarının satışında uygulanacak vadeye uygun iskonto oranları yıllık bazda hesaplanarak, satışın yapılacağı yerlerde satış süresi içerisinde ihraççı tarafından duyurulur.

Varlık ve İpotek Teminatlı Menkul Kıymetler

Teminatlı menkul kıymet (TMK), ihraççının genel yükümlülüğü niteliğinde olan ve teminat varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilen borçlanma aracı niteliğinde bir sermaye piyasası aracıdır.

Varlık Teminatlı Menkul Kıymet (VTMK) ve İpotek Teminatlı Menkul Kıymet (İTMK) olarak iki farklı şekilde ihraç edilebilirler.

VTMK, bankalar, ipotek finansmanı kuruluşları, finansal kiralama şirketleri, finansman şirketleri, faktoring şirketleri, gayrimenkul yatırım ortaklıkları, kendi kanunlarınca menkul kıymet ihraç etmeye yetkili kamu kurum ve kuruluşlarınca teminat varlıklar karşılık gösterilmek suretiyle ihraç edilen borçlanma aracı niteliğindeki sermaye piyasası aracıdır.

İTMK ise yalnızca, konut finansmanı kuruluşları (KFK) ve ipotek finansmanı kuruluşları (İFK) tarafından ihraç edilebilir.

KFK, konut finansmanı kapsamında doğrudan tüketiciye kredi kullandıran ya da finansal kiralama yapan bankalar ile BDDK tarafından konut finansmanı faaliyetinde bulunması uygun görülen finansal kiralama ve finansman şirketlerini ifade eder.

İFK, konut ve varlık finansmanı kapsamında, varlıkların devralınması, devredilmesi, devralınan varlıkların yönetimi ve varlıkların teminat olarak alınarak faaliyetlerin yerine getirilmesi amacıyla kurulan anonim ortaklıktır.

Söz konusu menkul kıymetler itfa edilinceye kadar, ihraççının yönetiminin veya denetiminin kamu kurumlarına devredilmesi halinde dahi teminat amacı dışında tasarruf edilemez, rehnedilemez,

teminat gösterilemez, kamu alacaklarının tahsili amacı da dâhil olmak üzere haczedilemez, iflas masasına dâhil edilemez ve ihtiyati tedbir kararı verilemez.

TMK'lar halka arz edilerek satılabileceği gibi, nitelikli yatırımcılara satılmak suretiyle veya tahsisli olarak ihraç edilebilirler. TMK ihracında karşılık gösterilebilen varlıklar ilgili tebliğde sayılmıştır.

Varlığa ve İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler

Varlığa dayalı menkul kıymet (VDMK), varlık finansman fonu (VFF)'nun veya ipotek finansman kuruluşu (İFK)'nun devralacağı varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilen menkul kıymettir.

VFF, varlığa dayalı menkul kıymetler karşılığında toplanan paralarla, VDMK sahipleri hesabına fon iç tüzüğü ile kurulan tüzel kişiliği olmayan mal varlığını ifade eder.

İFK, konut ve varlık finansmanı kapsamında, varlıkların devralınması, devredilmesi, devralınan varlıkların yönetimi ve varlıkların teminat olarak alınarak faaliyetlerin yerine getirilmesi amacıyla kurulan anonim ortaklığı ifade etmektedir.

İpoteğe dayalı menkul kıymet (İDMK), konut finansmanı fonunun (KFF) veya ipotek finansmanı kuruluşunun devralacağı varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilen menkul kıymettir.

KFF, İDMK karşılığında toplanan paralarla, İDMK sahipleri hesabına fon iç tüzüğü ile kurulan ve tüzel kişiliği olmayan mal varlığıdır.

VDMK ve İDMK'lar fon veya İFK tarafından devralınacak varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilirler. Fon, süreli veya süresiz olarak kurulabilir, VDMK ve İDMK ihracı amacı dışında kurulamaz ve kullanılamaz.

Bu menkul kıymetler halka arz edilerek satılabileceği gibi, nitelikli yatırımcılara satılmak suretiyle veya tahsisli olarak ihraç edilebilirler. İhraçta fon portföyüne dahil edilebilecek varlıklar ilgili tebliğde sayılmıştır.

Kira Sertifikaları

Kira sertifikası, her türlü varlık ve hakkın finansmanını sağlamak amacıyla varlık kiralama şirketi tarafından ihraç edilen ve sahiplerinin bu varlık veya haktan elde edilen gelirlerden payları oranında hak sahibi olmalarını sağlayan menkul kıymettir. Tanımda yer alan hak; kira sertifikaları ihracına dayanak her türlü hakkı, varlık ise kira sertifikaları ihracına dayanak haklar dışındaki her türlü varlığı ifade eder.

Varlık kiralama şirketi (VKŞ), kira sertifikası ihraç etmek üzere anonim şirket şeklinde kurulmuş olan sermaye piyasası kurumudur.

VKŞ tarafından yurtiçinde ihraç edilen kira sertifikaları Merkezi Kayıt Kuruluşu nezdinde elektronik ortamda kayden hak sahipleri bazında izlenir.

Kira sertifikaları halka arz edilmek suretiyle, tahsisli olarak ya da nitelikli yatırımcılara satılmak üzere ihraç edilebilirler.

Kira sertifikaları;

a) Sahipliğe,

b) Yönetim sözleşmesine,

c) Alım-satıma,

d) Ortaklığa,

e) Eser sözleşmesine

dayalı olarak veya bu sayılanların birlikte kullanılması suretiyle VKŞ'ler tarafından ihraç edilebilir.

Sahipliğe dayalı kira sertifikaları, kaynak kuruluşu veya üçüncü kişilere kiralanmak veya VKŞ adına yönetilmek üzere VKŞ tarafından kaynak kuruluştan devralınacak varlık ve hakların finansmanını sağlamak için ihraç edilir.

Yönetim sözleşmesine dayalı kira sertifikaları, kaynak kuruluşu ait varlık veya hakların vade boyunca kiralanması da dâhil olmak üzere VKŞ lehine yönetilmesi neticesinde elde edilen gelirlerin sözleşme hükümleri çerçevesinde VKŞ'ye aktarılması amacıyla ihraç edilir.

Alım-satıma dayalı kira sertifikaları, bir varlık veya hakkın VKŞ tarafından satın alınarak belirli nitelikteki şirketlere vadeli olarak satılması işleminde varlık veya hak alımının finansmanını sağlamak için ihraç edilir.

Ortaklığa dayalı kira sertifikaları, VKŞ'nin ortak girişime ortak olmak amacıyla ihraç edilir.

Eser sözleşmesine dayalı kira sertifikaları, VKŞ'nin iş sahibi sıfatıyla taraf olduğu bir eser sözleşmesi kapsamında eserin meydana getirilmesini sağlamak amacıyla ihraç edilir.

Repo

Repo/ters repo işlemleri, finansal araçların geri alma/satma taahhüdü ile satım/alımı yoluyla fon talep eden ve fon arzı bulunan kuruluşların başvurduğu yatırım araçlarıdır.

Repo, bir menkul kıymetin başlangıç valöründe geri alım vaadiyle satılması, bitiş valöründe ise menkul kıymetin geri alınması işlemini; ters repo, bir menkul kıymetin başlangıç valöründe geri satım vaadiyle alınması, bitiş valöründe ise menkul kıymetin geri satılması işlemini kapsamaktadır.

Borçlanma Araçları Piyasası'nda farklı menkul kıymetlerin alım-satıma konu olduğu farklı repo/ters repo pazarları bulunmaktadır.

Eurotahvil

Eurotahvil, ihraç edilen ülke para biriminden farklı bir ülke para biriminde ihraç edilen borçlanma araçlarıdır. Yatırımcılara sunulan finansman araçlarının çeşitlendirilmesi ve yatırımcı tabanının genişletilmesi amacıyla ABD Doları ve Euro cinsi Devlet İç Borçlanma Senetleri (Eurotahvil), Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ihraç edilmektedir.

Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası

Vadeli İşlem Sözleşmeleri

Vadeli işlem sözleşmesi (futures), sözleşmenin taraflarına, standartlaştırılmış miktar ve kalitedeki bir malı, kıymeti veya finansal göstergesi, belirlenen ileri bir tarihte, bugünden üzerinde anlaşılan fiyattan alma veya satma yükümlülüğü getiren sözleşmedir.

Vadeli işlem sözleşmelerinin dört asgari unsuru vardır: nitelik, fiyat, miktar ve vade. Bu asgari unsurlar borsalarda işlem gören vadeli işlem sözleşmeleri için standardize edilmiştir.

Borsalarda vadeli işlem sözleşmeleri ile işlem yapabilmek için belirlenen başlangıç teminatı (initial margin) Takas Kurumu'na yatırılmalıdır. Oluşan zararlar ya da nakit-dışı teminatların değerlerinin düşmesi sonucunda teminat seviyesinin sürdürme teminatının (maintenance margin) altına düşmesi durumunda ilgili yatırımcılara teminat tamamlama çağrısı yapılır.

Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde vade tarihinde uzlaşma fiziki teslimat ve nakdi uzlaşma şeklinde gerçekleştirilir. Fiziki teslimatta üzerinde anlaşılan dayanak varlık el değiştirir. Nakdi uzlaşmada ise sözleşme fiyatı ile vade tarihindeki cari fiyat arasındaki fark kadar tutar taraflar arasında el değiştirir.

Opsiyon Sözleşmeleri

Opsiyon sözleşmesi, iki taraf arasında yapılan ve alıcıya, ödeyeceği belli bir tutar (opsiyon primi) karşılığında, belirli bir vadeye kadar (veya belirli bir vadede), bugünden belirlenen bir fiyat (kullanım fiyatı) üzerinden opsiyona dayanak teşkil eden bir malı, kıymeti veya finansal göstergesi satın alma veya satma hakkı tanıyan, satıcıya da alıcının bu sözleşmeden doğan hakkını kullanması durumunda sözleşmeye dayanak teşkil eden malı, kıymeti, veya finansal göstergesi satma veya alma yükümlülüğü getiren sözleşmedir.

VIOP'ta Pay Senedi, Pay Endeksi ve DolarTL Opsiyon sözleşmeleri işlem görmektedir.

Yurtdışı Piyasa İşlemleri (Tradebox)

Yurtdışı işlemler, bulunduğunuz ülkenin borsaları dışında, uluslararası piyasalar ve borsalarda gerçekleştirebileceğiniz hisse senedi, vadeli işlem kontratı (futures), borsa yatırım fonu (ETF) ve opsiyon alım satımını kapsar. Yurtdışı işlemler, bireysel ve kurumsal yatırımcılara korunma, arbitraj ve/veya spekülasyon amaçlı pozisyon açma imkanı sunar. Bunun yanında yatırımcılar beklentilerine ve piyasa dinamiklerine göre uzun (alım yönünde) ve/veya kısa (satım yönünde) pozisyon alabilir.

Opsiyon İşlemleri

Opsiyonlar belirli bir tarih, belirli bir fiyat ve belirli bir miktardaki dayanak varlık üzerine yazılan alım hakkı veya satım hakkını temsil eden sözleşmelerdir. Temelde riskten kaçınmak ve risk transferi amacıyla ortaya çıkan bu sözleşmeler günümüzde gerek organize piyasalarda gerekse tezgahüstü piyasalarda hem riskten kaçınma (hedging) hem spekülasyon, hem de arbitraj amacıyla alınıp satılmaktadır.

Tezgahüstü piyasalarda işlem gören opsiyonların vadesi, kullanım fiyatı ve büyüklüğü yatırımcının tercihlerine göre değişkenlik gösterebilirken, organize piyasalarda işlem gören opsiyonların vadesi, kullanım fiyatı ve büyüklükleri borsa tarafından belirlenir ve standarttır.

Opsiyonların Başlıca Dayanak Varlıkları

Döviz

Hisse senedi

Emtia

Sabit getirili menkul kıymetler

Vadeli İşlemler

Vadeli işlem kontratları ortak özelliklerine göre sınıflandırılabilir. Endeksler, finansallar, pariteler, değerli ve baz metaller, tarımsallar ve dayanıksız emtialar bu sınıflandırmalardan bazılarıdır. Vadeli işlem kontratları, teminat sistemi ile pozisyon alınabilen, kaldıraçlı ve belirli bir vade tarihine kadar taşınabilen yatırım araçlarıdır. Kontrat vadesinde ileriki bir vadeye taşınarak pozisyon devam ettirilebilir. Vadeli

piyasalarda kaldıraç, yatırımcıya yapılacak işlem büyüklüğünün sadece belirli bir kısmını yatırımla işlem yapmasını sağlar. Diğer bir ifade ile, yatırımcının hesabında aynı büyüklükteki işlemi spot piyasadan yaparken bulundurması gereken kadar nakte ihtiyaç duymadan gerçekleştirilmesine olanak tanınır.

Hisse İşlemleri

Uluslararası borsalarda işlem gören hisse senetlerine emir gönderimi sağlanabilmektedir.

FX Piyasa İşlemleri (FXBox)

Foreign Exchange (FX), global çapta ülke para birimlerinin görece değerlerinin alınıp satıldığı dünyanın en likit finans piyasasıdır.

USD, EUR, GBP, AUD, CAD, CHF, JPY major para birimleridir. Döviz kurlarında ilk kur baz döviz kuru, ikinci kur ise karşıt döviz kurudur. Alım-satım işlemleri için baz döviz kuru dikkate alınırken, kar/zarar hesaplaması karşıt döviz kur üzerinden yapılır.

Forex piyasasında bir döviz satın aldığınızda o baz para biriminde “uzun” pozisyon, bir döviz sattığınızda ise o baz para biriminde “kısa” pozisyon almış olursunuz. Mevcut pozisyonunuzu kapatmak için ise aynı döviz çiftinde eşit ve tersi pozisyon almanız yeterli olacaktır.

Örnek olarak, EUR’nun USD karşısında değer kazanacağı beklentisi ile EUR/USD’da 1,3250 seviyesinden alım işlemi gerçekleştirdiğinizde, 1 EUR almış (uzun pozisyon), aynı anda 1,3250 USD satmış (kısa pozisyon) olursunuz. Bu işlemi kapatmak için EUR/USD paritesinde aynı miktarda satış yapmanız gereklidir.

Alış fiyatı (“bid price”) ile satış fiyatı (“ask price”) arasındaki fiyat farkına “spread” (baz) denir. Yapı Kredi’nin alış fiyatı (bid price) sizin satış yapabileceğiniz, Yapı Kredi’nin satış fiyatı ise (ask price) sizin alış yapabileceğiniz fiyatı gösterir.

FX piyasalarının likiditesi yüksek olduğu için bu işlemlerde manipülasyon oluşma riski düşüktür. Haftanın beş günü, 24 saat açık olduğu için işlem kolaylığı sağlar, dünyadaki gelişmelere paralel her an pozisyon alabilmenize veya pozisyonunuzu kapatabilmenize olanak verir. Fiyatların her iki yöne gidişinden de kazanç sağlayabilirsiniz. Fiyatlar yükselirken de, düşerken de kazanma olanağınız bulunmaktadır. Emir çeşitliliği sayesinde, işlem platformuna emir bırakarak ekran karşısında olmadan da zararınızı sınırlayabilir ve karınızı belirlediğiniz seviyeden alabilirsiniz ya da belirlediğiniz seviyeler için alım / satım emirleri bırakabilirsiniz.

Para Birimleri

FXBox MetaTrader4 üzerinden G10 ve TRY para birimlerinde belirlenen kaldıraç oranı dahilinde dar spread’ler ile işlem yapabilirsiniz.

Değerli Metaller

FXBox MetaTrader 4 üzerinden dolar karşılığında altın ve gümüşte belirlenen kaldıraç oranı dahilinde dar spread’ler ile işlem yapabilirsiniz.

Fark Kontratları (CFD)

FXBox MetaTrader4 üzerinden dolar karşılığında endeksler ve petrolde belirlenen kaldıraç oranı dahilinde dar spread’ler ile işlem yapabilirsiniz.